

Universitatea din București
Facultatea de Drept

REZUMAT AL TEZEI DE DOCTORAT
INDIVIDUALIZAREA SANȚIUNILOR DE DREPT PENAL.
PARTICULARITĂȚI ÎN CAZUL RĂSPUNDERII PENALE A
MINORILOR

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. **Lavinia Valeria Lefterache**

Doctorand:

Ștefana-Iuliana Sorohan

I. Problematika lucrării

Prezenta lucrare s-a axat pe analiza particularităților individualizării sancțiunilor de drept penal în materia justiției pentru minori. Aducerea împreună a acestei instituții juridice și a unei forme speciale a răspunderii penale va facilita analiza sistemului sancționator incident în cazul infractorilor minori, mai precis a configurației acestuia și a modalității în care măsurile educative își găsesc aplicabilitatea în practica judiciară.

În acest mod, am putut verifica suficiența și eficiența sancțiunilor de drept penal special edictate pentru a corectea comportamentul persoanelor minore și pentru a facilita integrarea lor în societate. Suficiența sistemului sancționator format din măsuri educative este condiționată de modalitatea de realizare a individualizării legale, revenind legiuitorului sarcina de a pune la dispoziția organelor judiciare toate pârghiile necesare reformării comportamentului ilicit. Eficiența sancțiunii de drept penal ține de efectele sale în raport cu fiecare cauză, fiind influențată de modul în care aceasta a fost adaptată de instanța judecătorească.

Astfel, pentru obținerea unei imagini complete asupra sistemului sancționator format din măsuri educative, am avut în vedere atât modalitatea în care s-a realizat individualizarea legală, cât și modul în care se desfășoară individualizarea judiciară, urmărind ca prin lucrarea noastră să răspundem la două întrebări:

(1) dacă, prin modalitatea de realizare a individualizării legale în materia răspunderii penale a minorilor, legiuitorul și-a respectat angajamentul declarat de a crea un sistem sancționator coerent, care să ofere instanțelor de judecată posibilități largi de individualizare;

(2) dacă sistemul sancționator pus la dispoziție de legiuitor permite realizarea individualizării judiciare într-un mod eficient, unitar și previzibil.

Cele două forme de individualizare trebuie analizate împreună, având în vedere că, deși au surse diferite, se află într-o relație de condiționare reciprocă. Prima setează cadrul în care instanțele de judecată vor putea acționa, iar cea de-a doua, prin crearea unei practici constatăte bazate pe realitatea socială, va putea fi o sursă de inspirație pentru politica penală.

II. Justificarea tezei de doctorat

Necesitatea cercetării decurge din importanța domeniului justiției pentru minori pentru orice sistem de drept. În cazul minorilor care au intrat în contact cu legea penală, conduita neconformă normelor sociale poate reprezenta fie un eveniment izolat în viața acestora, fie

premiu unei cariere infracționale. Pentru a evita cel de-al doilea deznodământ nu este suficient ca intervenția statului să producă o schimbare internă, în conștiința minorului cu privire la importanța respectării valorilor sociale. Având în vedere că minorii se regăsesc într-o stare de dependență accentuată față de mediul din care provin, măsurile educative trebuie să producă și o schimbare concretă a contextului social, familial, educațional ori chiar medical care a generat comiterea infracțiunii.

Intervenția statului ar trebui să aibă o componentă pragmatică, astfel încât persoanele minore să dobândească resurse noi în vederea participării la viața socială. Conceptul de reeducare a minorilor trebuie înțeles atât prin relația cu sistemul școlar, cât și printr-un cumul de măsuri care să corespundă nevoilor de îndreptare. Așadar, materia răspunderii penale a minorilor impune o atenție aparte, tratarea domeniului cu superficialitate putând avea drept consecință facilitarea sau chiar generarea unui comportament infracțional repetitiv.

Pornind de la premisele ce preced, legiuitorul a procedat la regândirea sistemului sancționator dedicat minorilor, considerând că cea mai bună formă de prevenire a reiterării conduitei ilicite o constituie educarea minorilor cu privire la necesitatea respectării normelor de conviețuire socială.

Însă, la mai bine de un deceniu de la momentul reformei legislative, a apărut nevoie unei analize detaliate nu doar a calității normelor juridice edictate, ci și a modului în care ele sunt puse în practică. Coerența sancțiunilor de drept penal aplicabile minorilor trebuie privită într-un context mai larg, atât în raport cu alte ramuri de drept din sistemul nostru juridic, cum ar fi cea contravențională, cât și prin trimiteri la modul de reglementare întâlnit în alte sisteme de drept, în acest din urmă caz, devenind relevantă și compararea infracționalității din țara noastră cu cea existentă în alte state pentru a evalua impactul măsurilor educative.

Nicio modificare legislativă nu este eternă și intangibilă, una dintre cele mai importante caracteristici ale unui sistem legislativ trebuind să fie actualitatea și adaptabilitatea la nevoile sociale. Altfel spus, deși legea este abstractă, aceasta trebuie să fie suficient de concretă încât să nu fie străină de realitatea socială. Pentru aceste motive, în paginile lucrării, ne-am propus să punem la încercare și, de ce nu, la îndoială eficiența prezentului regim sancționator și să analizăm decizia legiuitorului de acum 10 ani, atât din perspectiva conținutului, cât și a efectelor pe care le-a produs asupra practicii judiciare, uneori validând-o, iar alteori nu.

Totodată, față de evoluția tehnologiei și rolul pe care îl are deja în procesul de înfăptuire a justiției în alte state, inclusiv prin utilizarea inteligenței artificiale, am considerat important să analizăm dacă aceasta ar putea influența modalitatea de individualizare a

sanctiunilor de drept penal din țara noastră și modul și condițiile în care algoritmul unui program informatic ar putea imita procesul de deliberare al unui judecător.

Așadar, tema aleasă își găsește justificarea și prin raportare la fișele de individualizare pe care le-am elaborat pe baza practicii judiciare pentru identificarea punctelor comune și a divergențelor din procesul de individualizare a sancțiunilor de drept penal. În acest context, devine utilă evaluarea modalității în care sistemul cu inteligență artificială Chat GPT concepe un model de individualizare, în comparație cu judecătorul cauzei și, mai ales, în raport de tendințele practicii judiciare în materie.

III. Structura lucrării

După cum am anticipat, lucrarea noastră are o structură bipartită. Prima parte este dedicată analizei modului în care s-a realizat individualizarea legală în materia răspunderii penale a minorilor și a rațiunilor care au stat la baza conceperii sistemului sancționator în configurația actuală. În primul rând, ne-am propus să cercetăm dacă pedepsele ce pot fi aplicate persoanelor majore ar putea să își regăsească locul și într-un sistem de justiție pentru minori care să fie concordant cu perspectiva reformării conduitei ilicite prin educare și cu principiile existente la nivel internațional. Răspunsul la prima întrebare fiind afirmativ, am trecut la a verifica dacă ar fi necesar ca unele dintre aceste pedepse să aibă un corespondent, identic sau adaptat, în materia răspunderii penale a minorilor. Altfel spus, am verificat validitatea renunțării la sistemul sancționator mixt din Codul penal anterior, din perspectiva efectelor asupra posibilităților de individualizare.

După epuizarea acestor discuții, am ajuns la analiza măsurilor educative, atât a celor neprivative de libertate, cât și a celor ce implică privarea de libertate. Am urmărit să observăm conținutul și scopul acestora, pentru a determina nevoile de resocializare la care ar putea răspunde. Am încercat să înțelegem modalitatea în care legiuitorul a prefigurat că aceste sancțiuni se vor integra și vor funcționa în sistemul nostru de drept pentru a putea verifica, în a doua parte a lucrării, dacă perspectiva abstractă a acestuia coincide cu situațiile concrete din practica judiciară.

Am încheiat prima parte a lucrării prin a evidenția particularitățile individualizării legale în materia răspunderii penale a minorilor, concluzionând asupra rolului pe care statul îl are în procesul de reeducare al persoanelor care au încălcat normele juridice de drept penal și asupra posibilității măsurilor educative de a îndeplini această sarcină.

Cea de-a doua parte a lucrării a fost dedicată analizării individualizării judiciare, urmărind să observăm dacă sistemul sancționator reglementat de legiuitor permite adaptarea eficientă a reacției infracționale într-un mod care să corespundă interesului superior al copilului și care să susțină dezvoltarea unei practici judiciare coerente.

Am început prin a face o prezentare a criteriilor generale de individualizare, a conținutului acestora și a modalității în care pot fi valorificate, în toate cazurile prin evidențierea împrejurărilor care pot dobândi o interpretare distinctă în contextul comiterii infracțiunii de către o persoană minoră. De asemenea, ne-am ocupat de găsirea unor mijloace de ghidare a instanțelor de judecată în procesul individualizării judiciare, astfel încât deciziile acestora să fie concordante cu scopul politicii penale edictate de legiuitor și să fie apte să creeze o jurisprudență echilibrată.

Pe lângă acestea, am explorat rolul pe care inteligența artificială l-ar putea avea în procesul de înfăptuire a justiției și riscurile ascunse ale delegării unor operațiuni sensibile, precum cea de realizare a individualizării judiciare, către un algoritm sau o entitate abstractă. Totodată, va fi evidențiat rolul pe care probatoriul specific îl ocupă în individualizarea măsurilor educative, precum și standardul de probă relevant în practica judiciară în acest domeniu.

O parte însemnată a prezentei lucrări a fost dedicată realizării unui studiu de jurisprudență privitor la modalitatea de realizare a individualizării judiciare în cinci cazuri particulare. Prin acesta am evidențiat aspecte importante legate de motivele care stau la baza orientării sancțiunii înspre o anumită configurație, dar și despre dificultățile pe care instanțele de judecată le întâmpină în acest proces.

Toate acestea ne vor ajuta ca, în final, să identificăm particularitățile individualizării judiciare a măsurilor educative și specificul practicii judiciare în acest domeniu și să concluzionăm asupra suficienței și eficienței sistemului sancționator edictat pentru tragerea la răspundere penală a infractorilor minori.

Concluzionând, prima parte a lucrării a fost axată pe individualizare abstractă a măsurilor educative, realizată de legiuitor, iar cea de-a doua parte pe modul în care acestea sunt individualizate în concret.

IV. Metode de cercetare

Prezenta lucrare și-a propus să fie mai mult decât o expunere teoretică a unor concepte, motiv pentru care am valorificat metode de cercetare diverse. În primul rând, pentru

a putea avea o perspectivă asupra caracteristicilor minorilor care au săvârșit infracțiuni, a eficienței măsurilor educative și a perspectivei minorilor asupra sistemului de justiție, am întocmit un chestionar format din trei secțiuni.

Prima dintre acestea a avut rolul de a colecta date generale despre persoana respondentului și despre situația sa juridică, respectiv vârsta acestuia, genul, infracțiunea comisă, măsura educativă pe care o execută și trecutul său infracțional. Aceste informații au susținut mai multe analize din cadrul lucrării noastre, fiind utile, în special, pentru a observa care este forma sub care se manifestă comportamentul infracțional al minorilor și asupra căreia ar trebui să ne orientăm în studiul de jurisprudență. De asemenea, am reușit să ne formăm o imagine asupra situațiilor care determină instanțele de judecată să recurgă la privarea de libertate a minorilor și impactul pe care reiterarea comportamentului infracțional îl are asupra configurației măsurii educative.

Prin întrebările incluse în cea de-a doua parte a chestionarului am urmărit cunoașterea aprofundată a persoanei, fiind interesați de mediul de proveniență a acesteia, situația familială și relația cu părinții, situația școlară și profesională, grupul de prieteni și obiceiurile cu caracter de viciu pe care aceasta le are. Datele colectate ne-au ajutat pentru a contura o imagine asupra situației sociale, privată *lato sensu* a infractorilor minori. Rezultatele au contribuit la dezvoltarea analizei cu privire la conținutul criteriilor de individualizare ce definesc pericolozitatea infractorului, dar și la înțelegerea nevoilor pe care minorii le au.

Ultima secțiune a chestionarului a fost formată dintr-un șir de 30 de afirmații pe care respondenții aveau posibilitatea de a le alege atunci când le apreciau ca fiind adevărate. Prin această parte a chestionarului s-a urmărit verificarea imaginii pe care participanții la studiu o au asupra sistemului de justiție și asupra interacțiunii cu instanța de judecată, dar și obținerea unor informații despre modul în care aceștia apreciază conținutul și eficiența măsurilor educative și despre șansele de reintegrare în societate. Datele obținute au relevat opinia brută a celor care resimt nemijlocit efectele măsurilor educative și au contribuit la întregirea concluziilor noastre asupra problematicii lucrării.

A doua metodă de cercetare folosită în scopul înțelegerii cât mai fidele a realității sociale și a modalității în care sunt puse în aplicare dispozițiile edictate de legiuitor a fost cea a examenului de jurisprudență. În acest sens, am întocmit o serie de fișe de individualizare referitoare la cinci dintre cele mai frecvente infracțiuni comise de minori ori cu privire la care s-ar putea observa o creștere a incidenței lor în perioadele următoare. Atunci când posibilitățile de realizare a elementului material au fost unele foarte diverse, de exemplu, în

cazul infracțiunilor de furt sau tâlhărie, studiul de jurisprudență s-a limitat la anumite modalități particulare de comitere a acestora.

Analiza noastră a fost una aprofundată și a vizat, în primă fază, identificarea, sintetizarea și ordonarea tuturor hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțele din Circumscripția Curților de Apel din București, Cluj, Iași și Constanța în materiile de interes, începând cu data de 01.01.2020. La selectarea jurisprudenței, au fost avute în vedere mai multe criterii care vor fi explicitate în capitolul dedicat acestui subiect, astfel încât datele colectate să poată releva raționamentul instanței de judecată cu privire la gravitatea fiecărei infracțiuni și la pericolozitatea infractorului.

Fișele de individualizare au fost realizate pe baza a 219 hotărâri judecătorești analizate, dintre care 15 privitoare la infracțiunea de furt sau furt calificat, 13 la infracțiunea de tâlhărie sau tâlhărie calificată, 154 la infracțiunea de conducere a unui vehicul fără permis, 27 la infracțiunea de deținere de droguri de risc sau de mare risc în vederea consumului propriu și 10 la infracțiunea de trafic de droguri de risc sau de mare risc.

Pe lângă acestea, în cuprinsul lucrării au fost valorificate alte 47 de spețe, care, deși nu au fost incluse în fișele de individualizare, au servit la elaborarea ideilor și susținerea discuțiilor noastre din alte secțiuni ale tezei, rezultând că cercetarea are la bază un număr total de 266 de cauze.

V. Individualizarea legală – Ideile principale ale tezei

Prima parte a lucrării contribuie la observarea unora dintre motivele care pot justifica reforma legislativă realizată odată cu adoptarea actualului Cod penal, însă nu în totalitate. Deși excluderea pedepselor detențiunii pe viață și închisorii din sistemul sancționator dedicat minorilor reprezintă soluții care își găsesc justificarea în principiile conturate la nivel internațional în materia răspunderii penale a minorilor, nu putem afirma același lucru despre pedeapsa amenzii și obligația de a presta o muncă (remunerată sau neremunerată) în folosul comunității, sens în care am propus ca acestea să poată face parte din variantele puse la dispoziție instanței pentru sancționarea minorilor.

În urma analizării conținutului fiecărei măsuri educative, observăm că acestea acoperă doar în parte nevoile de îndreptare ale infractorilor minori, legiuitorul lăsând neacoperite anumite împrejurări ce ar putea constitui puncte vulnerabile ale procesului de reintegrare socială a acestora. Totodată, legiuitorul lasă nevalorificate dorința minorilor de a dobândi aptitudini profesionale ori de a le folosi într-un mod practic pe cele existente și deschiderea

aproape unanimă a acestora de a-și asuma comiterea infracțiunii, aspect ce ar putea duce la finalizare rapidă a procedurilor judiciare, într-o fază incipientă și la o intervenție educativă promptă din partea statului.

Peste toate acestea se suprapun o serie de necorelări legislative între prevederile Codului penal și ale Codului de Procedură Penală, cum ar fi cele referitoare la efectele cauzelor de atenuare a răspunderii penale asupra limitelor măsurilor educative privative de libertate ori cele din materia renunțării la urmărirea penală, sens în care am propus armonizarea acestor dispoziții legale.

Diferența de perspectivă a persoanelor ce se află în executarea unor măsuri educative neprivative de libertate și a celor ce sunt private de libertate asupra sistemului de justiție și asupra utilității măsurilor educative, pe care am constatat-o prin chestionarele administrate, ar putea face, pentru acestea din urmă, mai dificilă înțelegerea și acceptarea efectelor benefice pe care sancțiunea le poate avea pentru reformarea lor în societate generând, implicit, o dorință mai mică de schimbare în rândul acestora.

Astfel, lipsa de varietate a măsurilor educative, durata unora dintre acestea, absența posibilității de a finaliza procesul penal prin aplicarea unui avertisment și a pârghiilor de verificare a respectării obligațiilor prevăzute de art. 121 alin. (1) C.pen. ulterior executării măsurii educative neprivative de libertate sunt principalele neajunsuri pe care instanțele de judecată vor trebui să le gestioneze cu ocazia individualizării judiciare.

VI. Individualizarea judiciară – Ideile principale ale tezei

Individualizarea judiciară reprezintă una dintre cele mai importante operațiuni ale procesului penal, aceasta putând ajuta sau sabota realizarea scopului sancțiunilor de drept penal. Recunoașterea competenței judecătorului de a se ocupa de configurarea în concret reacției antiinfracționale reprezintă un câștig pentru sistemul de justiție, datorat ideilor școlii noii apărări sociale, care trebuie să genereze un sentiment de responsabilitate în conștiința magistraților.

Oricât s-ar încerca teoretizarea acesteia, individualizarea judiciară nu se va putea transforma niciodată într-o operațiune pur matematică deoarece ea implică elemente de intimă apreciere, cântărire și empatie, specifice factorului uman. În acest context, se conturează și reticența noastră față de o delegare totală a acestei atribuții unei entități înzestrate cu inteligență artificială, cel puțin filtrul final trebuind să aparțină organelor judiciare.

Totuși, aceste calități ale procedurii individualizării judiciare nu se opun observării și analizării sale. După exemplul altor state, este necesar să existe o preocupare mai mare față de modalitatea în care se conturează practica judiciară și față de semnalele pe care aceasta le transmite. Deși, într-o primă fază, individualizarea legală condiționează individualizarea judiciară, aceasta din urmă va putea ghida, la rândul său, orientările de politică penală și, implicit, direcțiile de dezvoltare a legii, pornind de la realitățile sociale constatate.

Criteriile generale de individualizare impun adaptarea sancțiunii în funcție de gravitatea infracțiunii și de pericolozitatea infractorului, însă am constatat că în materia răspunderii penale a minorilor există o preocupare mai intensă față de elementele de ordin subiectiv ale cauzei. Legiuitorul a conceput regimul sancționator aplicabil minorilor în jurul scopului prevenției speciale, astfel încât organelor judiciare le revine sarcina de a identifica și pune în aplicare cele mai eficiente mijloace de reformare a conduitei inculpatului.

Astfel, gravitatea infracțiunii cade pe loc secund, șansele de reușită ale măsurilor educative fiind condiționate, de fapt, de cunoașterea personalității minorului, a particularităților sale și a contextului social, familial și educațional în care acesta a fost crescut. Înțelegerea acestui complex de factori va determina înțelegerea nevoilor pe care minorul le are și pentru care este necesară implicarea statului. Altfel spus, rolul instanței de judecată va consta în luarea unei măsuri educative prin care să se poată acoperi cea mai mare parte dintre nevoile de îndreptare ale minorului, conform interesului său superior.

Orientarea justiției juvenile în special asupra aspectelor ce țin de persoana infractorului face dificilă analiza practicii judiciare în acest domeniu și, mai ales, încercarea de a identifica anumite tipare de raționamente și interpretare. Aspectele ce țin de persoana inculpatului, de statutul său educațional, social și familial se pot prezenta în diferite forme și combinații, având semnificații distincte de la caz la caz. Așadar, contextul diferit ce conturează pericolozitatea infractorilor minori va releva diverse puncte slabe care pot împiedica procesul de integrare socială a acestora. Nevoile specifice ale acestor persoane vor determina, la rândul lor, diverse configurații ale măsurilor educative.

VII. Concluzii

Dorința legiuitorului de a crea un sistem de drept sancționator adaptat particularităților minorilor care răspund penal nu poate fi contestată, aceasta fiind relevată prin declarațiile făcute în Expunerea de motive a Codului penal și pusă în practică prin reforma legislativă realizată odată cu adoptarea Codului. Însă, în urma analizei efectuate rezultă că, din dorința de

a se dezice de regimul sancționator anterior, unele soluții au fost pripite. De asemenea, pe parcursul procesului de transpunere a sancțiunilor avute drept sursă de inspirație din alte sisteme de drept în legislația națională au fost lăsate în urmă unele elemente esențiale ale acestora, conținutul lor fiind preluat într-o formă parțială în Codul nostru penal. Totodată, posibilitatea minorilor de a deține resurse materiale și capacitatea lor de muncă au fost lăsate de o parte aproape în totalitate de legiuitor, măsurile educative neprivative de libertate create acoperind doar unele dintre nevoile acestora.

Astfel, s-a ajuns ca normele juridice efectiv edictate să nu se poată armoniza într-un sistem sancționator coerent, existând uneori lacune de reglementare, iar, alteori, suprapuneri.

În ceea ce privește individualizarea judiciară, trebuie să avem în vedere că jurisprudența instanțelor de judecată constituie un organism viu ce poate oferi informații despre calitatea sistemului de norme juridice în vigoare la un anumit moment. Fișele de individualizare realizate au avut un rol deosebit de important în parcursul nostru de cercetare ce vizează caracteristicile jurisprudenței. Din analiza acestora se poate observa că există unele diferențe în valorificarea împrejurărilor legate de faptă și de făptuitor în procesul individualizării judiciare a măsurilor educative. Aceste deosebiri sunt mai evidente în cazul comparării tuturor circumscripțiilor teritoriale analizate și mai puțin pronunțate în cadrul aceleiași instanțe, însă nu inexistente.

Așadar, în urma cercetării efectuate, am constat că reglementarea deficitară a sistemului sancționator afectează coerența și previzibilitatea practicii judiciare. Prin urmare, cei 10 ani care au trecut de la adoptarea actualului Cod penal au reprezentat o perioadă insuficientă pentru ca legiuitorul și judecătorul să se înțeleagă unul pe celălalt. Deși pare că ar exista aspirații comune ale legiuitorului și ale instanțelor de judecată, aspirații ce se îndreaptă către respectarea interesului superior al copilului, acestea nu se întâlnesc întotdeauna.

Totuși, nu putem ignora faptul că, în cazul răspunderii penale a minorilor, problematica individualizării judiciare este una particulară. Sancțiunile existente în această materie au un scop special, dedicat reeducării minorilor, astfel încât este și mai dificilă uniformizarea jurisprudenței. Din expunerea de spețe realizată se poate observa că este posibil ca, în ipoteza a două infracțiuni de o gravitate asemănătoare, să întâlnim măsuri educative nu doar de o durată diferită, ci chiar de o natură distinctă. Această situație poate fi însă pusă pe seama nevoilor diferite ale inculpaților, a contextului social și familial din care provin aceștia și a resurselor interne de îndreptare.

În materia răspunderii penale a minorilor este mai dificilă asigurarea unei unități a practicii judiciare deoarece, chiar și în ipoteza în care modalitățile de comiterea a două

infracțiuni distincte ar fi asemănătoare, iar gravitatea obiectivă a acestora identică, șansele ca și elementele subiective ale cauzei să se suprapună sunt reduse. La toate acestea, se adaugă caracterul plurivalent al împrejurărilor ce țin de persoana infractorilor, aspect observat în momentul analizei conținutului criteriilor de individualizare.

Altfel spus, deși asigurarea unității practicii judiciare trebuie să continue să reprezinte o preocupare pentru organele judiciare, aceasta va avea o configurație mai puțin omogenă în materia răspunderii penale a minorilor, tocmai în considerarea particularităților acestor cauze.

În egală măsură, însăși ideea ordonării măsurilor educative neprivative de libertate în funcție de severitatea lor este una ce ar putea fi considerată problematică. Orientarea modalității de sancționare cu precădere în funcție de caracterul represiv al sancțiunii și nu în funcție de nevoile minorului reprezintă o practică ce contrazice întreg conceptul sistemului sancționator orientat spre reeducare.

Raportându-ne la legislația spaniolă, am constatat că în cadrul acesteia s-a realizat o ordonare a sancțiunilor dedicate infractorilor minori în funcție de *restrângerile aduse drepturilor acestora* și nu prin raportare la *severitatea* reacției antiinfracționale. Astfel, observarea efectului mai mult sau mai puțin restrictiv asupra drepturilor inculpatului disociază aceste sancțiuni de noțiunea de coerciție, clasificarea realizată în dreptul spaniol reușind să releve spiritul legii.

Suntem de părere că instanțele de judecată ar trebuie să aibă libertatea de a aplica sancțiunile neprivative de libertate fără a trebuie să se raporteze la vreo ordine de gravitate a acestora. Raționamentul juridic ar trebui construit în jurul nevoilor minorului, urmărindu-se adaptarea sancțiunii astfel încât să se sporească șansele de reușită a procesului de reeducare.

Aportul semnificativ al instanțelor de judecată în dezlegarea unei cauze constă în însăși modalitatea în care acestea cântăresc datele spețelor și își formează o convingere cu privire la modalitatea de soluționare a lor, inclusiv cu privire la modalitatea de sancționare. Așadar, într-un sistem juridic în care cauzele sunt soluționate de o persoană, existența unor diferențieri între modalitățile de apreciere a gravității unei infracțiuni sau a pericolozității unui infractor este inerentă și acceptabilă într-o marjă rezonabilă, atâta timp cât soluțiile nu devin discrepante.